

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

שיחות

כבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ימים אחרונים דחג הפסח תרצ"ו

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

תדפיס מהוצאה החדשה של ספר השיחות תרצ"ו הי"ת

הוספה: אגרות-קודש

על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ואחת לבריאה

מאתיים וחמשים שנה להסתלקות-הילולא של הבעש"ט ז"ל

ב"ה

פתח דבר

לקראת חג המצות, זמן חירותינו הבעל"ט הננו מוציאים לאור – בפעם הראשונה מכ"ק – שיחות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע מימים האחרונים דחג הפסח תרצ"ו (תדפיס מהוצאה החדשה של ספר השיחות תרצ"ו ה"ש"ת).
לתועלת הלומדים והמעיינים, ניתוספו הערות ומראה מקומות הבאים בשולי הגליון – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרש"ב) שי' ראסקין.

*

לתועלת הקוראים תורגמה השיחה ללשון הקודש – ע"י הרה"ת ר' טובי' שי' בלוי.

*

בתור הוספה – הננו מדפיסים כמה מכתבים מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (תדפיס מהכרך הי"ז של סדרת אגרות-קודש שלו הנמצא כעת בשלבי ההכנה לדפוס, בעריכת הרה"ת ר' שלום דובער שי' לויז).

מערכת „אוצר החסידים“

ב' ניסן, ה'תשע"א
ברוקלין, נ.י.

SICHOS
LAST DAYS OF PESACH 5696

Copyright © 2011

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form without prior permission, in writing from the publisher.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.

Manufactured in the United States of America

ליל זש"פ בסעודה, רצ"ו.

דינסטאָג דעם ערשטן טאָג ר"ח כסלו אין יאָהר תרס"ה, נאָכדעם ווי איך האב איבערגילייענט פאַר דעם טאַטן די עניני הכלל פּאָסט, און דער טאַטע האָט מיר גיגעבין געוויסע הוראות וואָס צו ענטפערן און שרייבן, האָט ער מיר גיהייסן שרייבן אייניגע מענטשן, צווישן זיי הרב מאַדעווסקי, הרב בעזפּאָלאָווי, הרב ראַפּאלאָוויטש, הגביר

די רוסיש-יאַפּאַנער מלחמה וואָס האָט אויסגיבראַכן אין יאָהר תרס"ד, האָט ליידער גידויערט מעהר צייט ווי מי האָט פריהער גירעכנט.

אין חדש טבת האָט דער טאַטע צוזאַמען גירופן אין ליובאַוויטש אַ קליינע אסיפה, און האָט פּאַרגילייגט פּערשידענע עניני הכלל, צווישן אַנדערע זאַכן, אויך ועגין בעזאַרגן מיט מצה און פסח פּראָדוקטן די אידישע סאָלאַטין וואָס געפינען זיך אויף דער מלחמה.

די אסיפה האָט אויסגעאַרבעט אַ פּלאַן אַרבעט מיט אַ ועד מיוחד, וואָס האָט זיך געדאַרפט עוסק זיין בעקומען דעם רשיון הממשלה, און אויך שאַפן די געלד מיטלען.

אין עטלעכע וואָכן נאָך דער אסיפה איז דער טאַטע גיפּאַהרן אין פּאַריז צו די פּראַפּעסאָרין, זייענדיג אין פּאַריז האָט דער טאַטע פיהל מיטגעהאַלפּין דעם פּטרבורג מצה קאָמיטעט הויפטזיכלעך צו בעקומען די מלוכה רשיונות אויף צו שטעלן די מצה און פסח פּראָדוקטן אין די ערטער וואו די אידישע סאָלאַטין גיפינען זיך, דורך געוויסע פּאַליטישע און פינאַנסיעלע פּערזענליכקייטן, וואָס האָבן גיהאַט אַ גרייסע השפּעה אויף די מלוכה מענער אין רוסלאַנד.

(4) הרב אליעזר משה מאַדעווסקי. הרב דחאראל פּלך פּאלטאווע. נולד בשנת תר"ט. התעסק במלחמת הדת מטעם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ג ע' נה. ועוד).

(5) הרה"ח הרה"ג ר' יעקב מרדכי בעזפּאָלאָווי. רב בפּאלטאווע. מחסידי אדמו"ר מהר"ש ואח"כ אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. י"ב אייר תרס"ו – ל' תשרי תרע"ו. ראה אודותו ספר השיחות תר"ץ ע' 92. ע' 104 ואילך. תרצ"א ע' 224. ע' 272. ע' 276. שיחת כ' כסלו תרצ"ג סעיף ו. לקמן ע' 192. ע' 393. ספר השיחות קיץ ת"ש ע' 26. תש"ז ע' 10. וש"נ.

(6) הרב יצחק יואל ראַפּאלאָוויטש. הרב דקרעמענטשווג. מחסידי כ"ק אדמו"ר מהר"ש ואח"כ מחסידי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב. בהיותו צעיר לימים נעשה חתנו של הרה"ג והרה"ח ר"י תומאָרקין. כעבור שנים אחדות נפטר חותנו ונתכהן לרב (שיחות סיון תרצ"ב – תורת מנחם רשימת היומן (תרצ"ב) ע' רלו. בית רבי ח"ג פ"י). עלה לארה"ק בשנת תרצ"ב, ונפטר שם ביום ב', כו תמוז תרצ"ז (קובץ "שערי ציון" תמוז-אלול תרצ"ז ע' נג), ומ"כ בחלקת חב"ד בהר הזיתים.

* ושם, שנפטר בשנת השמונים וארבע לחייו — ואי"כ נולד בשנת תר"ד. אבל בספר "אהלי שם" (פינסק, תער"ב) ע' 190 שנולד בשנת תר"ח. בקובץ "תורת ארץ ישראל" — ירושלים, תמוז-אלול תר"ץ — שנפטר בן פ"ה שנה.

(1) מרשימת רבינו (כ"ק) והערתה. לקמן ע' 141 ואילך נדפסה שיחה זו מרשימת השומעים.

(2) הגיע לפאריז יט שבט (אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ס"ע כו).

(3) ראה "חנך לנער" ע' 14: אחר חנוכה [תרס"ד] נוסע לפאריז. מתעסק שם בדבר שלוח מצה ושאר צרכי פסח לאנשי חיל מבני הנמצאים במזרח הרחוק לרגלי מלחמת רוסיא ייאפאן.

פון די יאָהר'ן תרס"ד תרס"ה¹⁰, איצטער דערצייל איך דאָס בקיצור דקיצור מעהר ניט ווי אַ הקדמה צו דעם אַלטן רבי'נס אַ וואָרט.

מיטוואָך ז ניסן האָט דער טאַטע גיהאַט גרויס צער, עס איז אָנגיקומען אַ טעלעגראַמע פון ר' לייב גורעוויטש¹¹ – דאָס איז גיעהן דער שליח¹² פון צענטראַל מצה קאָמיטעט אין חרביני¹³ – אַז אין אַלע פונקטן וואו עס געפינען זעך אידעשע סאַלדאַטן האָט מען צוגישטעלט מצה און פסח פראָדוקטן, אַזוי די וואָס זיינען אין די שאַנכייער אַקאַפּעס, איז שווער צו קומען, פאַר זיי איז אָפּגישיקט גיוואָהרן אַ וואָגן מצה און פסח פראָדוקטן מיט ספּעציעלע שלוחים, טאַמער וועט מען קאָנען זיי דערלאַינגען.

מאַנטאַג י"ב ניסן איז אָנגיקומען אַ בשורה טובה, אַז אויך דער וואָגן מצה און פסח פראָדוקטן, וואָס עס איז גישיקט געוואָרן פאַר די וואָס געפינען זיך אין די ערשטע אַקאַפּ ראַיען איז אויך אָנגיקומען.

דינסטאַג י"ג ניסן האָט דער טאַטע גישיקט אַ תודה און אַ¹⁴ ברכה טעלע-גראַם, צו די חברי הוועד פון דעם צענטראַל מצה קאָמיטעט אין פּטרוברג.

מיטוואָך אין אָינד בשעת דער טאַטע מיט די אַלע מסובים זאָיינען גיזעסן באַ דעם ערשטן סדר, און מי האָט אָנגיהויבען זאָגען די הגדה, האַ לחמא

ר"י ברלין, הגביר ר"ש גוראריי, הגביר ר"י הורעוויטש, אַז ביום ג' ז' כסלו פאַרט ער קין פּטרוברג און רעכנט פאַר ויכטיג דאַנערשטאַג ט' כסלו מיישב זאָיין זיך מיט זיי איבער ויכטיגע כלל ענינים, וואָס ער בעט זיי קומען צייטיג.

אויף דער אסיפה פון ט' כסלו איז צווישן אַנדערע עניני הכלל אויך אַרומגירעהט גיוואָהרן די פראַגע „מצה און פסח פראָדוקטן פאַר די אידעשע פראַנט סאַלדאַטן" און עס איז געבליבן אַז מי זאָהל זעך וענדן מיט אַ בקשה צו דער רעגירונג אויף מאַכין אַ צענטראַל קאָמיטעט, און עס איז גלייך אויס-גיקליבן גיוואָהרן אַ דעלעגאַציע וואָס זאָהל זיך פאַרשטעלן דעם אינערין און קריגס מיניסטער, און מאַנטאַג יג כסלו איז גיען די ערשטע אודיענץ פון דער דעלעגאַציע באַ ביידע מיניסטאַרען.

דעם טאַטנס אַרבעט וועגן „מצה צושטעלונג פאַר די פראַנט סאַלדאַטן" פאַרנעמט אַ חשוב'ן אַרט אין די רשימות

(7) מריגא. חתן אחות כ"ק אדמו"ר מהר"ש (הרבנית ראדע פריידע). נפטר בקיץ תרס"ח. ראה אודותו: אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תשא-תשב. נזכר בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז, תשנ"ז) ע' 76 ואילך. ספר השיחות תש"ב ע' 98. ס"ע 117. תש"ה ע' 24. ע' 28. ע' 30 ואילך. ע' 41. תש"ח ע' 177. וש"נ. ועוד.

(8) ר' שמואל בר' שניאור זלמן גוראריי. מה"ישובים" אצל אדמו"ר מהר"ש, ואח"כ נצטווה ממנו להתעסק במסחר. מחסידי אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהורש"ב. נפטר בחודש אדר תרפ"א. ראה אגרות-קודש ח"א ס"ע קיט ואילך (בהערה). שם ע' שכו. ח"ד ע' קעה. ראה אודותו לקמן ע' 192. 301.

(9) ר' יעקב הורוויטש מריגא. נזכר בספר השיחות תש"ב ע' 97 ואילך. תש"ד ע' 18. תש"ה ע' 24. תש"ח ע' 177. אגרות-קודש ח"ח ס"ע קי ואילך. ועוד.

(10) ראה רשימת רבינו משנת תרס"ה – סה"מ תרס"ה ע' שנד ואילך.

(11) מוויטעבסק.

(12) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ע' צט. ע' קא. ע' קט. ע' קכא. רשימה שבהערה 10.

(13) עיר הסמוכה אל מקום המלחמה.

(14) א: כ"ה בהעתקה. בכ"ק ליתא.

אונטערשרייבין זיין נאָמען מטלוסט¹⁸, טלוסט איז אַ מאָהל גיועהן אַ גרעניץ שטעטל וואָס דאָרט איז גיועהן גימוערטע אַקאָפּעס. דעם בעל שם טוב'ס עלטערן זיינען גיועהן גרייסע אַרעמע לייט, וואָס האָבן ניט גיהאָט קיין דירה אין שטאָט, האָבן זיי דאָרט גיוויינט, און דאָרט איז גיבארן גיוואָהרען דער בעל שם טוב, דער פאָהר האָט ער זיך אונטערגעשריבן מאקופ, פון דעם טייל אַקופ וואָס אין דעם שטעטל טלוסט¹⁹.

דער בעל שם טוב – זאָגט דער טאָטע – איז גיבארן גיוואָהרן אין אַ אַקאָפּע, דאָס איז אַ הוראה אויף דעם דרך עבודה פון בעש"ט אַז דאָרף²⁰ תמיד זיין אין אַ אַקאָפּע פון דער מלחמה רוחנית. דעם בעל שם טוב'ס אַקאָפּע איז ניט מער ניט וואָס בכוחה קאָן מען דוחה זאָיין אַנדערע אַקאָפּעס, נאָהר עס גיט אַ כח אויף מצליח זיין אין דער מלחמה רוחנית²¹.

עניא, האָט דער טאָטע גירעט ועגין די אידעשע סאָלדאָטן וואָס געפינען זעך אין דער מלחמה.

כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח¹⁵, דאָס אַלץ איז גירעט אַז מי קאָהן גיין, און עס איז דאָ ווהין צו גיין קריגין מצה, אָבער אַז עס איז ניטאָ וואוהין צו גיין דאָרפמען בריינגען, גילייבט השי"ת די אַלע אידן פון אונזער מדינה האָבן מקיים גיועהן די מצוה מיט אַ הרגש פנימי פון אהבת ישראל.

אין דעם האָט מען געבראָכט אַ טעלעגראַמע פון פטרבורג, פון דעם צענטראַל מצה קאָמיטעט וואָס איז מודיע דעם טאָטין, אַז לויט די¹⁶ ידיעות וואָס דער קאָמיטעט האָט דערהאַלטן, זאָיינען מצה און פסח פראָדוקטן צוגישטעלט גיוואָהרין אין אַלע פונקטין, אויך אין די אַקאָפּעס.

דער רבי האָט גיזאָגט – הייבט אָן דער טאָטע דערציילן – אַז דער בעל שם טוב, פלעגט זעך אונטערשרייבין זיין נאָמען מאקופ¹⁷, און אַ מאָל פלעגט ער

(18) ראה „התמים“ שם (ע' יב [ו, ב] ואילך).

(19) ראה גם מכתב הרב יוסף לעווינשטיין מסעראצק (ת"ר-תרפ"ד). בעהמח"ס דור ודור ודורשיו (נדפס בקובץ נחלת צבי (בני ברק, תשנ"ז) חוברת יד ע' קעב).

(20) ארצ"ל: מדארף.

(21) ראה בארוכה שיחת ליל ב' דחה"פ תש"כ (תורת מנחם – התוועדויות תש"כ ח"ב ע' 10 ואילך).

(15) הגדה של פסח פיסקא „הא לחמא עניא“.

(16) בהעתקה: לויט אלע ידיעות.

(17) ראה מכתבי הבעש"ט ב"התמים" חוברת א (ע' כב [ב, ב]). ושם (ע' יט [א, א]): „גולדתי בק"ק אקופ“. ועד"ז בשיחת כ' כסלו תרצ"ג (לקוטי דיבורים ח"א לא, א). ובספר השיחות תש"א ע' 153: מורנו הבעש"ט איז געבאָרן געוואָרן אין דעם גאָר קליינעם ישוב אקופ.

יום זש"פ בסעודה רצ"ו

האָט גירעהט, און האָט מסיים גיועהן, אָז דער מיטעלער רבי איז גיועהן מוכרח צו שרייבן אַ מאמר חסידות אין זארגאן – פוקח עורים²⁵ –

דער טאַטע רעדט באריכות וועגן דער מעלה פון זארגאן²⁶ וואָס דאָס איז נאָהענט צום האַרצין, ריידענדיג דער-מאָנט דער טאַטע אָז דער רבי אין אגרת הקדש הוכח תוכיח²⁷, וואָס ער איז מזהיר אויף עבודה שבלב, זאָגט דער רבי²⁸, ועתה באתי לחדשן ולחזקן ולאמצן כל ימוטו לעולם ועד, גוואַלד גוואַלד²⁹ עד מתי יהי זה לנו למוקש.

דער טאַטע בריינגט אַ ראי' פון דעם רבי'ן.

דער רבי וואָס האָט אויף זיך אַזוי גידולדיק אַריבער גיטראָגן אַזויפיל ליידן, אַזויפיל צרות יסורים רדיפות, שרייט מקירות לבו הקדושה גוואַלד גוואַלד עד מתי יהי זה לנו למוקש.

דעם רבי'נס גוואַלד גוואַלד איז נוקב ויורד ביז דער נקודה פנימית פון פנימית הלב³⁰. אין אַזאַ אינערליכן אומבערגרעניצטן אויסגישריי זאָגט אַרויס דער רבי נאָהר אין זארגאן, וויילע נאָר זארגאן איז די האַרץ אויסשפראַך.

(25) ראה הקדמת אדמו"ר האמצעי לפוקח עורים. וראה גם „אופן ההשתלשלות בהתיסדות חסידות חב"ד, דור ראשון, דור שני" (קה"ת תשס"ט) סעיף מ.

(26) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 446 ואילך.

(27) קונטרס אחרון קסב, ב ואילך.

(28) שם קסג, א.

(29) בקונטרס אחרון שם: כל ימוטו עוד לעולם ועד ח"ו (גוואַלד גוואַלד).

(30) ראה גם שיחת ש"פ בראשית (התוועדות א) תשי"ד (תורת מנחם תשי"ד ח"א ע' 103).

נעכטן²² האָט מען גירעהט ועגן דעם וואָס דער רבי האָט גיזאָגט אָז דער בעל שם טוב איז גיבאירן גיוואָהרין אין די אַקאָפּעס וואָס זאיינען גיועהן אין דער גרעניץ שטעטל טלוסט, און דעם ביאור אויף דעם וואָס דער טאַטע האָט גיזאָגט די ערשטע נאָכט פסח תרס"ה.

מיט דעם טאַטינס ביאור אויף דעם רבי'נס וואָרט ועט מען פאַרשטיין די פרקים י"ד און ט"ו אין תניא.

דער רבי איז מבאר אין פרק יב וואָס אַ בינוני איז, און אין פרק יג איז דער רבי מבאר דעם מאמר רז"ל³³ בינונים זה וזה שופטו, און איז דאָס אַלץ מצייר אין דעם סדר העבודה בפועל, און נאָך דער הקדמה, איז דער רבי מבאר אין פרק יד אַז מדת הבינוני איז מדת כל אדם.

די ערשטע נאָכט פסח אין יאָהר תרנ"א נאָכדעם וי דער טאַטע האָט אַפּגיזאָגט די פּיסקא הא לחמא עניא, האָט ער געזאָגט אָז אויף דער פּיסקא איז פראַן כמה וכמה פירוש'ן, נאָר דער פירוש הפשוט איז, אָז אין דער פּיסקא איז מבואר בקיצור נמרץ דער גאַנצער ענין הפסח, און עס איז גיזאָגט גיוואָהרן אין דער שפראַך וואָס יעמולט האָבן אַלע גירעהט³⁴, בכדי אָז אַלע זאָהלן פאַרשטיין.

בהמשך צו דעם שמועס האָט דער טאַטע דערמאָהנט כמה גדולי הגאונים וואָס האָבן גישריבן זייערע ספרים אין דער שפראַך וואָס דער ברייטער עולם

(22) לעיל ס"ע 132 ואילך.

(23) ברכות סא, ב.

(24) ראה גם לקמן ע' 234. הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים פּיסקא „הא לחמא" (ע' יב).

נאך דער הקדמה פון פרק יד, זאגט דער רבי אין פרק טו אַ ביאור אויף דעם פסוק³² ושבתם וראיתם וגו' און איז מבאר אַז אין בינוני איז פראַן צוויי מדריגות עובד אלקים ואשר לא עבדו, דער דרך הבעש"ט איז אַז מי זאָהל זיין אַ עובד אלקים דאָס הייסט דער פאַל פון עבדו.

אין די פערשידענע זמני התוכחות ואָס עס איז פאָרגיקומן פון די גדולי המנגדים מיט דעם אַלטן רבי'ן האָבן זיי אים גיפרעגט ואָס ויהל ער אופטאָן אַ נאָיעם דרך אין עבודת השם, זיי – די מנגדים – לערנען קיין חסידות ניט און זיינען עובדי השם.

האָט רבנו הזקן גיענטפערט³³, די שאלה האָט מען גיפרעגט באַ דעם זיידן – בעש"ט³⁴ – ואָס מאַכט ער פאַר אַ נאָיעם דרך אין עבודת השי"ת עס זיינען פראַן מוסר ספרים, און עס זאָיינען גיוען גרויסע צדיקים דער ראשית חכמה³⁵ און דער של"ה הקדוש³⁶ ועוד, וואָס מאַכט ער – דער בעש"ט – אַ נאָיעם דרך.

האָט דער זיידע – דערציילט מורנו הזקן – גיענטפערט מיט אַ משל.

יעדער גיווינטלעכער בעל הבית האָט אַ חצר מיט כמה בנינים, הייזער פאַר דער פאַמיליע, און גדרות צאָן מיט בנינים פאַר תבואה פירות און ירקות,

אין חסידות ועהרט גוט אַרומגירעהט אַז שלימות המוחין איז דורך מדות – מדות שבמוחין – און שלימות המדות איז דורך מוחין – מוחין שבמדות

דיבור בכלל איז די פעדער פון האַרצין, ווי דער חובת הלבבות זאָגט אין שער הבחינה פרק ה הלשון קולמס הלב, אָבער בדרך פרט איז קאָפּ און האַרץ צוויי בעזונדערע ועלטן, ואָס יעדער איינער פון זיי האָט אַ בעזונדער אופן אויסשפראַך.

דער זארגאן איז מעהר אַ האַרץ שפראַך, גויס איז אין לשון הקדש פראַן אַזעלכע האַרציקע אויסשפראַכן ואָס דערגרייכן און דערנעמען די טיפעניש פון האַרצין, אָבער אין אַלגעמיין איז לשון קדש די פעדער פון פערשטאַנד פון מוחין, און זארגאן איז מעהר אַ האַרץ שפראַך.

דער רבי זאָגט – אין פרק יד³⁷ – אַז מדת הבינוני איז מדת כל אדם, ואחרי' כל אדם ימשוך, שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה, זאָגן זאָגט דאָס אַלץ דער רבי אין לשון קדש און איז דאָס מבאר מיט אַ הסבר וואָס יעדער'ר פיהלט דאָס אין דער טיפעניש פון זאָיין האַרץ, אָבער וי גישמאַק פאַייער האַרציג ווערט דער ערשטער האַלבער פרק אויסגירעהט אין דער זארגאן אויסשפראַך.

דער רבי גראַבט אויף די אינערליכע טיפעניש פון דעם בעל תאוה'ס האַרצין, און עפענט אַ קוואַרט פון פלאַם פאַייער ואָס דער בעל תאוה רעהט מיט זיך, אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת, ואפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ד', ולא נופל אנכי ממנו בודאי.

(32) מלאכי ג, יח.

(33) ראה שיחת אחש"פ תשט"ז (לקו"ש ח"ב ע' 474. תורת מנחם התוועדות תשט"ז ח"ב ע' 234 ואילך).

(34) „נודע כי כ"ק רבינו הגדול קרא עצמו נכד מורנו הבעש"ט במובן רוחני" – אגרות-קודש ח"ב ע' שסב. ועוד. נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1136 ואילך.

(35) ר' אליהו די וידאש.

(36) ר' ישעי' הלוי הורוויץ.

(31) בספר התניא.

דערהערט דעם וואָרט עבירה, וועהט ער דאָס ניט טאָן, און דער גנב אַנטלייפט, אָבער מי קאַהן ניט זיין זיכער אַז דער גנב זאָל זיך ניט אַרײַן גנב'נען דורך אַ אַנדער זאַיט, ווי פּערשידענע היתרים וואָס עס פּאַסירן אין פּערשידענע צײַטן צוליב פּערשידענע סיבות.

דער דרך הבעש"ט איז אַז מי זאָהל דעם גנב איבערגעבן למשפט, אָבער בכדי אַז מי זאָל קאָנען דעם גנב איבערגעבן למשפט בעדאַרפּמען דאָך פּריער האָבן שכל גוט בעטראַכטן דעם גנב און אָהנעמען זיך מיט כח אַז מי זאָהל קאָנען איבער געבן איהם³⁷ למשפט.

אויף גוט בעטראַכטן דעם גנב מיט אַלע זאַינע פרטים – וואָרום אַ מאָהל טרעפט אַז דער גנב פאַרשטעלט זעך אין כמה לבושים זייער פאַינע, מוז מען זאַיין אַ גרייסער בעל שכל אויף קאָנען פאַרשטיין דעם גנב – מוז מען זיין אַ גרייסער בעל שכל, אויך מוז מען זאַיין אַ בעל כח אויף קאָנען פאַרשפּאַרן דעם גנב, און מי מוז האָבן אַ שטאַרקע האַרץ, ניט הערן די תּחנונים פון דעם גנב.

דער דרך הבעש"ט איז עבדו, די עבודה פון מוח און לב, וי מי האָט אַ מאָל ועגן דעם גירעהט³⁸ אַז מורנו בעש"ט האָט מגלה גיווען אַז עבודת הבורא דאַרף זאַיין בדרך עבודה, און מורנו הזקן האָט גילערנט ווי אַזיי עבודת הבורא זאָל זיין בדרך עבודה.

וואָס דאָס אַלץ בעדאַרף האָבן שמירה פון גנבים.

אין דער שמירה פון גנבים איז פּראָן אויף צוויי אופנים, לויט די צוויי חושים און כחות וואָס עס איז דאָ אין בעלי בתים, איין אופן איז אַז גלייך וי מי דער זעהט דעם גנב, הויבט אָן דער בעל הבית שרייען און דער גנב אַנטלייפט, דער צווייטער אופן איז אַז דער בעל הבית דערזעהט דעם גנב לאַזט ער איהם אַרײַן אין שטוב, און דאָ פאַרשפּאַרט ער דעם גנב און גיט אים איבער למשפט.

אַט אַזיי – דערציילט רבינו הזקן – האָט דער זיידע גיענטפּערט. עס איז פּראָן אַ מעלה אין דעם ערשטן פּאַל, וואָס דער גנב אַנטלייפט גלייך, דער חסרון איז וואָס מער וי דער גנב איז אַנטלאָפּן, אָבער ער קאַהן נאָכאַמאָהל קומען, אין דעם צווייטען אופן איז אַ מעלה, אַז מי גיט איבער דעם גנב צום משפט, איז נאָך אַ מאָהל וועהט ער שיים ניט קומען גנב'נען, אָבער צו דעם אַז מי זאָהל קאָנען דעם גנב פאַרנאַרן אין שטוב צוליב פאַרשפּאַרן און איבערגעבן למשפט בעדאַרף מען זאַיין אַ בעל כח און אַ חכם.

אין דעם בעש"ט משל מיט דעם רבי'נס ביאור איז אַ קלאַרע תשובה אויף דעם הפרש פון די צוויי דרכי עבודה, עבודה פון תיקון המדות וואָס אין דעם דרך פון מוסר ביז דער עבודה אין תיקון המדות וואָס וערט דורך תורת החסידות.

מוסר און חסידות ביידע פאַר היטן פון אַ גניבה, נאָהר מוסר שרייט אַט איז דער גנב, עס איז אַ עבירה, אַז אַ איד

37) איהם: כ"ה בהעתקה.

38) ראה לעיל ע' 122.

אחש"פ רצ"ו

בא חסידים האָט מען די גרעסטע רבנים וואָס זיינען אפילו גיווען מפורסמים מיט זייערע גרייסע גאונן ויא הרה"ג הר"י אייזיק מהאָמ"י³⁹, הרה"ג הר"י אייזיק מויעבסק⁴⁰, הרה"ג ר' ברוך מרדכי מבאברויסק⁴¹, הרה"ג ר' הלל⁴², האָט מען גירופען בשם מ"ץ – ר"ת מורה צדק – אָדער מורה הוראה, וי עס איז מורגל די אויסשפראך, דער חסידות'ר מ"ץ, דער חסידות'ר מורה הוראה.

בשעת דער רבי האָט אונז גיגעבן די סמיכה האָט ער גיזאָגט⁴⁵, אַ רב הייסט מורה הוראה און מארי דאתרא, ער איז אַ מורה דרך והוראה וי מען בעדאַרף זעך פיהרין, און מיט דעם ועהרט ער אַ מארי דאתרא, אַ בעל הבית אויפן מקום, דער תואר פון בורא יחיד ית' מצד הבריאה איז דער תואר מקום⁴⁶, ואיילע הוא ית' איז מקומו של עולם⁴⁷, דער מורה הוראה מיט זאָיין הוראה והדרכה איז אַ מארי דאתרא, אויב ער פיהרט בהוראה טובה, וערט דער אתרא אַ כלי צו אלקות, פיהרט ח"ו ניט גוט איז דער אתרא ח"ו ניט קיין כלי צו אלקות און דאָס איז דער טייטש מארי דאתרא, אין אים מיט זאָיין הוראה והדרכה איז תלוי דער ענין פון מקום, מי בעדאַרף זיין אַ מורה צדק, משריש זאָיין דעם ענין פון לפנים משורת הדין⁴⁷.

דער נאָמען מ"ץ וואַקסט און איז אַרויסגעקומען פון אַ געוויסען ענין וואָס ווערט דערציילט פון כ"ק רבינו הזקן.

אז דער רבי האָט גיגעבן די ערשטע דראַיי יונגעלייט היתר הוראה, מיט אַ פולער סמיכה, איז איינער פון זיי גיועהן הרה"ג הר"י אייזיק וויטעבסק⁴³, וואָס ער האָט יעמולט גידאַרפט אַנקומען פאַר אַ רב אין אַסטראָוונע – אַ קליין שטעטל נעבין וויטעבסק⁴⁴ –

39) ראה אודותו לעיל ע' 4.

40) הר"ר יצחק אייזיק בהרד. בעה"מ שו"ת פני יצחק. ראה אודותו – „התמים" חוברת ד ע' כח [קעט, ב] ואילך. רשימת רבינו „ויכוח הגדול במינסק" (קה"ת, תשס"ט) ע' יז ואילך. ספר השיחות קיץ הש"ת ע' 78. תש"ו ע' 47.

41) ר' ברוך מרדכי איטינגא. ראה אודותו – רשימת היומן יג ניסן תרנ"ג. ספר השיחות תש"ב ע' 31 ואילך.

42) ראה אודות לעיל ע' 25.

43) אני – אומר הרה"ח הר' יצחק אייזיק . . . – זכיתי אשר כ"ק אדמו"ר נתן לי סמיכת חכמים בכתב יד קדשו, ויברכני באריכות ימים ובהצלחה בהוראה (התמים" שם ע' ל [קפ, ב]).

44) כשבעים וחמש שנה ישב על כסא הרבנות, חמש עשרה שנה בהעיירה אַסטראָוונע

– הסמוכה לעיר וויטעבסק. וששים שנה על כסא הרבנות בעיר וויטעבסק (ראה מקומות שצויינו בהערה 40).

45) ב„התמים" שבהערה 43: ספרתי זה כמה פעמים מה שאמר כ"ק אדמו"ר, הרב נקרא מארי דאתרא, ומורה הוראה, הקב"ה נקרא מקום, להיות הוא ית' מקומו של עולם, והרב הוא מארי דאתרא, שבו ובהוראתו תלוי אם יהי המקום כלי לאלקות, וזהו מורה הוראה שיהי האתרא כלי טובה, והרב צריך להיות מורה צדק להשריש בהעדה הענין דלפנים משורת הדין.

46) ב"ר פס"ח, ט.

47) ראה לקמן ע' 149 הערה 61.

אמאליקע יאהרין איז מען פון דעם
ואס מי גייט צופוס מיט דעם זעקיל אויף
דער פלייצע, און די ארימע בגדים גאר
ניט נתפעל גיוואהרין, וארום רוב גדולי
התורה האבין גיפראועט גלות, און מי
איז געגאיינגען אנגיטאהן אין איינפאכע
בגדים.

איצטער אז השי"ת האט מסבב הסבות
גיוען און עס גייט דורך א איד א גדול
בתורה, איז גיבליבין בדעה בא דער
גאנצער עדה הגם זיי וייסן ניט ועהר
ער איז, זאהלן זיי אים פארלייגן ער
זאהל וערין בא זיי א רב.

הרה"צ הר"י פאליצקער גילוי⁵⁰
תלמידי מורנו הרב המגיד, החבריא
קדישא, האט זייער מחבב גוועהן די
תמימות'דיקע אידן בכלל, און בעלי
מלאכה ובעלי עסקים בני תורה בפרט,
ואס דער רוב פון דעם ישוב זאיינען
גיועהן בעלי עסקים און עובדי אדמה,
און זאיינען גיועהן בני תורה, איז הגם
ער האט שיים גיואלט גיין לדרכו, נאר
אז די בני תורה האבין איהם גיבעטין ער
זאהל פארבריינגען בא זיי נאך א טאג
האט ער זיי ממלא רצון גיוועהן.

דעם טאג ואס הרה"צ הר"י האט
פארבראכט בא זיי האבין די בני תורה
אויסגיניצט אויף ריידן אין לערנען, און
בהיות וי פאר די פאר טעג וואס הרה"צ
הר"י פאליצקער האט בא זיי אין
שטעטיל פארבראכט האבין זיי גיועהן אז
ער איז א גרייסער בעל עבודה, ער
שטעלט זיך דאוונען מיט זיי גלייך
ותיקין און דאוונט כמעט פיהר שעה
אויפין טאג, און וי עס וייזט אויס אויך א
גרייסער יודע און בקי אין ספרי מוסר,

דער וארט דעם רבי'נס איז דער יסוד
ושרש ואס בא חסידים איז אפילו די גאר
גרייסע רבנים מפורסמים האבין זיך
גירופן בשם מ"ץ.

א רב אין א ארט בעדארף זאין
איבערגעגעבין צו די אלע עניני העיר,
און טאן מיט די אנשי עדתו, זאין א
מורה הוראה און מדריך זאין בדרכי
התורה והמצוה, און וי דער רבי הייסט
בעדארף א רב זאין א מורה צדק
משריש זאין דעם ענין פון לפני
משורת הדין.

מי בעדארף טאן מיט זיך, און מי
בעדארף טאן מיט דעם אנדערן, טאן
מיט זיך און טאן מיט דעם אנדערן
זאיינען צוויי עבודות חלוקות.

עס איז פראן א סיפור מפורסם פון
הרה"צ ר' ישראל פאלאצקער⁴⁸.

הרה"צ ר"י פאלאצקער איז גיגאיינגען
פון פאלאצק צו דעם מגיד אין מעזריטש
איז ער פאר ביי גיגאיינגען די שטעטיל
קליין האמיע" – נוסח אחרנא אז דאס
איז גיווען אין דעם ישוב באראווקע –.

אין שטעטיל זאיינען גיווען היפש בני
תורה, אמאליקע יאהרין זאיינען ישוב'
ניקעס גיוען גרייסע בני תורה, אז עס
איז דורכגיגאיינגען א עובר אורח האט
מען מיט אים גירעהט אין לערנען.

צו יענער צייט איז אין יענעם ארט –
קליין האמיע, אדער באראווכע – קיין
רב ניט גיועהן, און דער גאנצער ישוב
האט גיוארט אויף א צופאל ואס זאל זיי
ערמעגליכן נעמען א רב.

(48) ראה אודותו בית רבי ח"א פ"ו (ז, ב).
פכ"ה (סה, א). וראה לעיל ע' 7.

(49) קליין האמיע: כ"ה בכ"ק. בהעתקה:
האמליע. ברשימת ההנחה (לקמן ע' 138): קליין
האמעל.

(50) גילוי: בכ"ק: כבני גילו. ואח"כ העביר
קולמוס על תיבת „כבני“.

אחא, ריב"ס דעו כי ה' הוא האלקי' הוא עשנו ולא אנחנו בראנו את נפשנו, ור"א אמר דעו כי ה' הוא האלקים הוא עשנו ולו אנו משלימים את נפשותינו.

עבודת הבורא ב"ה – זאגט הרה"צ הר"י – בעדאָרף זיין מיט שמחה, ווי עס שטייט⁵⁴ עבדו את ה' בשמחה, און די שמחה בעדאָרף זאָיין פון דעם וואָס מיר זאָיינען משיג אַז הוא עשנו, ולא אנחנו בראנו את נפשנו, און פון דעם וואָס מיר זאָיינען זוכה אַז ולו אנו משלימים את נפשותינו.

אויף דעם יסוד פון דעם מאמר האָט הרה"צ הר"י אַרומגירעהט דעם גאַנצען ענין העבודה, וואָס עס האָט גימאַכט זייער אַ שטאַרקין רושם אויף די צוהערער, די בני תורה זאָיינען גיווען פשוט איבער רעש'ט פון דעם וואָס זיי האָבן גיהערט, אויך אפילו די פשוטים און ווייער וואָס האָבן די טיפע דברי תורה ניט פאַרשטאַנען, איז די עטלעכע ווערטער וואָס הרה"צ הר"י האָט מבאר גיווען דעם ולו אנו משלימים את נפשותינו אין דער עבודה פון קבלת עול, האָבן זיי גוט פאַרשטאַנען, און עס האָט אויף זיי גימאַכט גאָר אַ גרייסין רושם.

די גאַנצע עדה האָט דעם אורח שטאַרק גידיינקט, און די בני תורה האָבן פאַרגלייגט דעם אורח ער זאָל ביי זיי וערן אַ רב.

הרה"צ הר"י פּאָלאַצק'ר האָט זיי גיענטפערט אַז ער גייט איצטער בדרך רחוקה וואָס עס בעדאָרף גיווערין עטלעכע וואָכין צייט, אין עטלעכע וואָכין אַרום אז בעזה"י ועט ער דורכגיין זייער ישוב, איז אויב זיי וועלן נאָך ניט האָבן

האָבן זיי באַ איהם גיבעטין ער זאָהל זיי זאָגען עפעס אַ מוסר וואָרט.

הרה"צ הר"י האָט זיי מבטיח גיועהן אַז מנחה צייט ועט ער זיי זאָגן אַ מוסר דרוש.

אין יענע יאָהרין איז מען גיועהן גיוויינט הערין די גרייסע מוסר דרושים פון די מגידים וואָס פלעגין אַרום פאָהרין, אין דעם נאָמען פון ועד הארצות⁵¹, מוכיח זיין.

די מוסר דרושים פון די מגידים זאָיינען גיווען פוהל מיט יראת שמים התעוררות, זיי פלעגין אויפקלערין פיהלע מאמרי רז"ל פון גמרא און מדרש, און פלעגין זאָגן דברי תוכחה און דברים כבושים וואָס פלעגן דער נעמען אַלע הערצער.

אַלע וואָס פלעגן הערין די דברים כבושים און דברי תוכחה פון די מגידים, הן פון די וואָס זאָיינען גיווען אין עזרת ישראל, און הן די וואָס זאָיינען גיועהן אין עזרת נשים, פלעגין זאָיין שטאַרק גירירט, און אויף אַלעמען פלעגט אַנפאַלין אַ אימה ופחד.

אַז הרה"צ הר"י מפּאָלאַצק האָט זיי מבטיח גיווען אַז ער ועט זאָגן פאַר זיי אַ מוסר דרוש האָט זעך דער גאַנצער ישוב צונייפגעקליבין הערין וואָס דער אורח ועט זאָגן.

הרה"צ הר"י האָט אַנגיהייבן זאָיין מוסר דרוש מיט דעם מדרש רבה (בראשית פ"ק⁵²) אויף דעם פסוק⁵³ דעו כי ה' הוא האלקים, ר"י בר' סימון ור'

(51) ע"ד „ועד הארצות" – ראה ספר הזכרונות ח"ב ע' 209 ואל"ך. „תעודת היהודים" בסוף ספר „דעת לנבונים" (מונקאטש, תרנ"ט).

(52) פסקא א.

(53) תהלים ק, ג.

(54) שם, ב.

די פאלאצקער אידן האבן זעך גוט פאנאנדער גיפרעגט אויף דעם אויסזעהן פון דעם דורכגייער און אויף זאין הילוף, אז נאך די אלע סימנים ואס די בעלי הישוב האבן זיי דערציילט האבן זיי פארשטאנען אז דער דורכגייער איז דאס הרה"צ הר"י, און האבן דערציילט די בני הישוב די גרייסקייט פון הרה"צ הר"י, אין תורה און אין עבודה.

אז די בני הישוב זאיינען גיקומען פון פאלאצק האבן זיי דערציילט פאר גאנץ שטעטיל ועהר דער דורכגייער איז גיועהן, און די גרייסע גרייסקייט זאיינע אין תורה ועבודה, וי זיי האבן גיהערט פון די פאלאצקער אידן.

אז הרה"צ הר"י איז דעם צווייטן מאהל דורכגיאינגען דעם ישוב – קליין האמיע אדער באראווכע – איז די שמחה גיווען זייער גרויס, האפינדיק אז איצטער וועט דער אורח גויס אהנעמען די רבנות, און ועהט ווערן זייער רב.

די בני תורה האבן מיט גרויס שמחה מקבל פנים גיווען דעם אורח חשוב, און גירעהט וועגן די רבנות. האט זיי הרה"צ הר"י געענטפערט אז ער איז שיים זייער פארנומען און קאהן ניט אהנעמען זייער רבנות.

אז די בני תורה האבן דער הערט דעם ענטפער פון הרה"צ הר"י אז ער איז שיים פארנומען, איז זייער פריערדיקע שמחה איבערגיקערט זעך אויף א צער, און האבן אנהייבן טענה'ן מיט טרערין רבי איהר האט דאך אונז צוגיזאגט אז ועהן איהר ועהט צוריק גיין ועהט איהר בעזה"י אונז זאגן און מיהר האבן די גאנצע צייט גיהאפט אויף דעם און איצטער האט איהר זעך פארנומען מיט א אנדער ארט.

הרה"צ הר"י האט זיי גיענטפערט, ח"ו

קיי רב, און ער וועט קעהנען אהנעמען די רבנות ועהט ער זיי יעמולט זאגן.

הרה"צ הר"י האט זיי זייער גיבעטן אז זיי זאהלן ח"ו ניט וארטן מיט נעמען א רב, ביז ער ועהט דורכגיין דעם צווייטן מאהל, און איז אועק לדרכו.

עטלעכע ואכין איז הרה"צ הר"י גיגאיינגען אין מעזעריטש, עטלעכע ואכין האט הרה"צ הר"י פארבראכט אין מעזעריטש, און עטלעכע ואכין האט געדויערט די גאיינג פון מעזעריטש.

— עס איז ידוע אז די תלמידי מורנו הבעש"ט און די תלמידי הרב המגיד גייענדיק אין מעזיבז און מעזעריטש, אדער פון מעזיבז און מעזעריטש, פלעגן זיי זיך ניט איילין, ואילע יעדערער פון זיי פלעגט דורכגייענדיק מאכין א שטילע התעוררות אויף שיטת ותורת הבעש"ט והרב המגיד.

אז הרה"צ הר"י איז ואייטער גיקומען אין דעם ישוב – קליין האמיע, אדער באראווכע – איז גיואהרין א גרייס שמחה אין גאנצין ישוב, אלע האבן זיך גיפרייט מיט דעם גרייסין אורח.

אין די עטלעכע ואכין וואס הרה"צ הר"י איז גיווען אין ועג גייענדיק אין און פון מעזעריטש האט זעך גימאכט א צופאל אז אין דער צייט זאיינען עטלעכע מענטשן פון דעם ישוב – קליין האמיע, אדער באראווכע – גיועהן אין פאלאצק.

זייענדיק אין פאלאצק האבן זיי דערציילט אז בא זיי אין ישוב איז דורכגיאינגען א עובר אורח א גרייסער בן תורה און וי עס וייזט אויס אויך א גרייסער בעל עבודה, און האבן דערציילט דעם תוכן פון דעם דרוש ואס ער האט בא זיי אין ישוב גיזאגט.

איך האָב זעך ניט פאַרנומען מיט אַ
אַנדער אָרט, איך בין גיווען באַ דעם
רבי'ן באַ דעם מעזעריטש'ר מגיד האָט
ער מיר גיגעבין אַ סדר עבודה בין איך
פאַרנומען מיט זיך, ממילא קאָהן איך
ניט אָהנעמען דעם ענין הרבנות.
פון דעם סיפור המעשה⁵⁵ איז מובן אַז

די עבודה פון טאָהן מיט זיך און טאָהן
מיט יענעם איז צוויי אופני עבודה.
נאָהר דער אמת איז הגם דאָס איז צוויי
אופני עבודה, ואָס זאָיינען חלוק איינע
פון די אַנדערע, מכל מקום איז במשך
הזמן פון התפשטות תורת החסידות, איז
נסתדר גיואָהרין דער כללות ענין
העבודה אַז עס קאָהן זאָיין ביידע זאָכין,
מי בעדאַרף טאָן מיט זיך, און מי
בעדאַרף ליגן אין הנהגת והדרכת העדה,
זאָיין אַ מורה צדק משריש זאָיין דעם
ענין פון לפנים משורת הדין.

55) סיפור המעשה: כ"ה בהעתקה. בכ"ק:
סיפור.

ליל ז' של פסח בסעודה, תרצ"ו

– תרגום חפשי מאידית –

מלחמת רוסי-יפן, שפרצה בשנת תרס"ד, נמשכה, לדאבון לב, זמן רב יותר מן הצפוי מראש.

בחודש טבת כינס כ"ק אדמו"ר נ"ע אסיפה קטנה בליובאוויטש, והעלה על סדר יומה עניני הכלל שונים, ובין השאר – הספקת מצות ומיצרכי חג הפסח לחיילים היהודיים הנמצאים בחזית.

באסיפה עובדה תכנית פעולה בנידון, והוקם ועד שתפקידו הי' להשיג רישיון הממשלה לכך, וגם לדאוג להשגת האמצעים הכספיים.

כעבור מספר שבועות נסע כ"ק אדמו"ר נ"ע לפריז² לצרכי ריפוי. בהיותו בפריז סייע הרבה לוועד-המצות הפטרבורגי, ובמיוחד בהשגת רישיונות הממשלה להעמיד לרשות החיילים היהודיים, במקומות בהם הם נמצאים, מצות ושאר צרכי חג הפסח, על ידי כך שגייס לצורך זה אישים פוליטיים ובעלי הון, שהייתה להם השפעה גדולה על אישי הממשל ברוסי³.

ביום שלישי, א' דר"ח כסלו תרס"ה, לאחר שהקראתי לפני כ"ק אדמו"ר נ"ע את הדואר בענייני הכלל שהתקבל, והוא נתן לי הוראות בקשר לכתבת המענה בשמו, הורה לי לכתוב לשורה של אישים, בהם – הרבנים מדייבסקי⁴, בזפאלוב⁵, רפלווביטש⁶,

(1) מרשימת רבינו (כ"ק והעתקה). בספר השיחות תרצ"ו ע' 141 ואילך נדפסה שיחה זו מרשימת השומעים.

(2) הגיע לפאריז יט שבט (אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ס"ע כו).

(3) ראה „חנוך לנער" ע' 14: אחר חנוכה [תרס"ד] נוסע לפאריז. מתעסק שם בדבר שלוח מצה ושאר צרכי פסח לאנשי חיל מבני הנמצאים במזרח הרחוק לרגלי מלחמת רוסיא ייאפאן.

(4) הרב אליעזר משה מאדיעווסקי. הרב דחאראל פלך פאלטאווע. נולד בשנת תר"ט. התעסק במלחמת הדת מטעם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ג ע' נה. ועוד).

(5) הרה"ח הרה"ג ר' יעקב מרדכי בעזפאלאו. רב בפאלטאווע. מחסידי כ"ק אדמו"ר מהר"ש ואח"כ מחסידי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. י"ב אייר תרט"ו – ל' תשרי תרע"ו. ראה אודותו ספר השיחות תר"ץ ע' 92. ע' 104 ואילך. תרצ"א ע' 224. ע' 272. ע' 276. שיחת כ' כסלו תרצ"ג סעיף ו. ספר השיחות תרצ"ז ע' 192. תרצ"ט ע' 393. ספר השיחות קיץ ת"ש ע' 26. תש"ו ע' 10. וש"נ.

(6) הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש. הרב דקרעמענטשוג. מחסידי כ"ק אדמו"ר מהר"ש ואח"כ מחסידי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב וכ"ק אדמו"ר מהורי"צ. בהיותו צעיר לימים נעשה חתנו של הרה"ג והרה"ח ר"י תומארקין. כעבור שנים אחדות נפטר חותנו ונתכהן לרב (שיחות סיון תרצ"ב – תורת מנחם רשימת היומן

ליל ז' של פסח בסעודה, תרצ"ו

15

והנגידים ר"י ברלין⁷, ר"ש גורארי⁸, ר"י הורוויטש⁹, כי ביום ג, ז' כסלו הוא עומד לנסוע לפטרבורג, והוא מזמין אותם להגיע לשם ביום חמישי, ט' כסלו, להתייעצות בענייני כלל חשובים, והוא מבקש מהם לבוא במועד.

באסיפה זו, של יום ט' כסלו, נידונה, בין ענייני הכלל השונים, גם שאלת הספקת מצות וצרכי הפסח לחיילים היהודיים שבחזית. הוחלט להגיש בקשה לממשלה בדבר כינון ועדה מרכזית למטרה האמורה. במקום נקבע הרכב משלחת להעלאת הנושא לפני שרי הפנים והמלחמה. ביום שני, י"ג כסלו, התקבלה המשלחת לראיון ראשון עם שני השרים האלה.

פעולות כ"ק אדמו"ר נ"ע בנושא „הספקת מצות לחיילי החזית” תופסת מקום חשוב ברשימותי מן השנים תרס"ד-תרס"ה¹⁰. עתה מספר הנני את הדברים „בקיצור דקיצור” רק כהקדמה לאימרה של כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע.

ביום רביעי, ז' ניסן, הי' לכ"ק אדמו"ר נ"ע צער רב ממכתב שהתקבל מר' לייב גורביטש¹¹, שליח¹² הועד המרכזי בחרבין¹³, שלכל המקומות בהם נמצאים חיילים יהודיים הגיעו כבר מצות ומיצרכי פסח, מלבד החזית הקדמית בשאנחיי, לשם קשה להגיע. עם זאת נשלח לשם קרון של מצה וצרכי פסח, בליווי שליחים מיוחדים, בתקווה שיגיע לשם.

ביום שני, י"ג ניסן, התקבלה בשורה טובה שקרון המצות וצרכי הפסח, שנשלח עבור החיילים היהודיים הנמצאים בחזית הקדמית, הגיע ליעדו – המוצבים הקדמיים.

(תרצ"ב) ע' רלו. בית רבי ח"ג פ"י. עלה לארה"ק בשנת תרצ"ב, ונפטר שם ביום ב, כו תמוז תרצ"ז (קובץ „שערי ציון” תמוז-אלול תרצ"ז ע' נג*), ומ"כ בחלקת חב"ד בהר הזיתים.

(7) מריגא. חתן אחות כ"ק אדמו"ר מהר"ש (הרבנית ראדע פריידע). נפטר בקיץ תרס"ח. ראה אודותו: אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ב ע' תשא-תשב. נזכר בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז. תשנ"ז) ע' 76 ואילך. ספר השיחות תש"ב ע' 98. ס"ע 117. תש"ה ע' 24. ע' 28. ע' 30 ואילך. ע' 41. תש"ח ע' 177. וש"נ. ועוד.

(8) ר' שמואל ב"ר שניאור זלמן גורארי. מה„יושבים” אצל אדמו"ר מהר"ש, ואח"כ נצטווה ממנו להתעסק במסחר. מחסידי אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ. נפטר בחודש אדר תרפ"א. ראה אגרות-קודש ח"א ס"ע קיט ואילך (בהערה). שם ע' שכו. ח"ד ע' קעה. ראה אודותו ספר השיחות תרצ"ז ע' 192. תרצ"ז ע' 301.

(9) ר' יעקב הורוויטש מריגא. נזכר בספר השיחות תש"ב ע' 97 ואילך. תש"ד ע' 18. תש"ה ע' 24. תש"ח ע' 177. אגרות-קודש ח"ח ס"ע קי ואילך. ועוד.

(10) ראה רשימת רבינו משנת תרס"ה – סה"מ תרס"ה ע' שנד ואילך.

(11) מוויטעבסק.

(12) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ע' צט. ע' קא. ע' קט. ע' קכא. רשימה שבהערה 000.

(13) עיר הסמוכה אל מקום המלחמה.

(* ושם, שנפטר בשנת השמונים וארבע לחייו – וא"כ נולד בשנת תרי"ד. אבל בספר „אהלי שם” (פינסק, תער"ב) ע' 190 שנולד בשנת תרי"ח. בקובץ „תורת ארץ ישראל” – ירושלים, תמוז-אלול תרצ"ז – שנפטר בן פ"ה שנה.

ביום שלישי, י"ב ניסן, שיגר כ"ק אאמו"ר נ"ע מברקי תודה וברכה לחברי הועד המרכזי בפטרבורג.

בליל התקדש חג כאשר כ"ק אאמו"ר נ"ע וכל המסובים ישבו לסדר הראשון של פסח והחלו לומר את ההגדה „הא לחמא עניא“, דיבר כ"ק אאמו"ר נ"ע בענין החיילים היהודיים הנמצאים במלחמה:

„כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח¹⁴ – הדברים אמורים כשניתן להגיע, ויש מקום להגיע אליו, להשיג מצה, אך כאשר אין לאן להגיע – יש להביא המצה אל הנזקק. השבח להשי"ת שכל יהודי מדינתנו קיימו מצוה זו מתוך הרגש פנימי של אהבת ישראל“.

תוך כדי כך הובא מברק מפטרבורג, בו מודיע הועד המרכזי, שעל פי הידיעות שקיבל הגיעו המצות וצרכי הפסח לכל נקודות החזית כולן, כולל המוצבים הקדמיים בחזית.

„הרבי¹⁵ אמר – החל כ"ק אאמו"ר נ"ע לספר – „כי הבעש"ט הי' חותם את שמו „מאקופ“¹⁶ ולפעמים חתם את שמו – „מטלוסט“¹⁷. טלוסט היתה עיירה ששכנה על הגבול, ושם היו מוצבים מבוזרים נטושים („אָקאָפּעס“). הורי הבעש"ט היו עניים גדולים, וכיוון שלא היתה להם דירה בעיירה – גרו במוצבים אלה, ושם נולד הבעש"ט. זאת הסיבה שהבעש"ט הוסיף לחתימתו את המלה „מאקופ“, כלומר – מן החלק „אקופ“¹⁸ של העיירה טלוסט“¹⁹.

„הבעש"ט – ממשיך כ"ק אאמו"ר נ"ע – „נולד במוצב של חזית, ודבר זה מהווה הוראה על דרך העבודה של הבעש"ט כי יש להיות תמיד במוצב החזית של המלחמה הרוחנית. מוצב החזית של הבעש"ט – כוחו יפה לא לעמוד בגבורה מול העמדות הצבאיות הנגדיות, אלא שהוא גם מעניק כוח להצליח במלחמה הרוחנית“²⁰.

(14) הגדה של פסח פיסקא „הא לחמא עניא“.

(15) אדמו"ר הזקן.

(16) = מן המקום שנקרא אקופ (ראה מכתבי הבעש"ט ב„התמים“ חוברת א (ע' כב [יב, ב]). ושם (ע' יט [יא, א]): „נולדתי בק"ק אקופ“. ועד"ז בשיחת כ' כסלו תרצ"ג (לקוטי דיבורים ח"א לא, א). ובספר השיחות תש"א ע' 153: מורנו הבעש"ט איז געבאָרן געוואָרן אין דעם גאָר קליינעם ישוב אקופ).

(17) ראה „התמים“ שם (ע' יב [ז, ב] ואילך).

(18) = מוצב חזית, עמדה צבאית.

(19) ראה גם מכתב הרב יוסף לעווינשטיין מסעראצק (ת"ר-תרפ"ד). בעהמ"ס דור ודור ודורשיו (נדפס בקובץ נחלת צבי (בני ברק, תשנ"ז) חוברת יד ע' קעב).

(20) ראה בארוכה שיחת ליל ב' דחה"פ תש"כ (תורת מנחם – התוועדות תש"כ ח"ב ע' 10 ואילך).

יום ז' של פסח בסעודה, תרצ"ו

– תרגום חפשי מאידית –

אתמול דובר על מה שאמר הרבי (כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע) כי הבעש"ט נולד במוצבים שהיו בגבול העיירה טלוסט, ועל ביאורו של כ"ק אדמו"ר נ"ע על זה, אותו אמר בליל ראשון של פסח תרס"ה.

בביאור זה על דבריו של הרבי יובנו הפרקים י"ד וט"ו בתניא.

בפרק י"ב מבאר הרבי מיהו בינוני, ובפרק י"ג מבאר הרבי את מאמר רז"ל²¹: „בינוני – זה וזה שופטן” ומתאר לפי זה את סדר העבודה בפועל. לאחר הקדמה זו מסביר הרבי, בפרק י"ד, כי „מדת הבינוני היא מדת כל אדם”.

בליל ראשון של פסח בשנת תרנ"א, לאחר שכ"ק אדמו"ר נ"ע סיים את הפיסקה „הא לחמא עניא” – אמר כי על פיסקה זו יש מספר רב של ביאורים, אך הפירוש הפשוט הוא שבפיסקה זו מבואר „בקיצור נמרץ” כל תוכן ענין הפסח, והיא נאמרה בשפה המדוברת אז כדי שהכול יבינו²².

בהמשך לזה הזכיר כ"ק אדמו"ר נ"ע מספר של גדולי הגאונים שכתבו את ספריהם בשפה שהקהל הרחב דיבר בה, וסיים כי כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע נאלץ לכתוב מאמר חסידות בשפה המדוברת (אידיש) – „פוקח עורים”²³.

כ"ק אדמו"ר נ"ע הרחיב את הדיבור במעלת שפת הז'רגון (אידיש)²⁴, הקרובה ללב. בתוך כך הזכיר את אגרת הקודש „הוכח תוכיח”²⁵, שבה מזהיר הרבי על חובת עבודה שבלב וכותב²⁶: „...ועתה באתי לחדשן ולחזקן ולאמצן בל ימוטו לעולם ועד, גוואלד גוואלד²⁷, עד מתי יהי זה לנו למוקש”.

כ"ק אדמו"ר נ"ע מסתמך על אדמו"ר הזקן נ"ע ואומר: „הרבי, שקיבל באורך רוח את כל הסבל הרב שלו, צרות, יסורים ורדיפות רבים כלי-כך, מזדעק כאן מקירות לב קדשו: גוואלד גוואלד, עד מתי יהי זה לנו למוקש”.

(21) ברכות סא, ב.

(22) ראה גם ספר השיחות תרצ"ז ע' 234. הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים פסקא „הא לחמא” (ע' יב).

(23) ראה הקדמת אדמו"ר האמצעי לפוקח עורים. וראה גם רשימת רבינו „אופן ההשתלשלות בהתיסדות חסידות חב"ד, דור ראשון, דור שני” (קה"ת תשס"ט) סעיף מ.

(24) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 446 ואילך.

(25) קונטרס אחרון קסב, ב ואילך.

(26) שם קסג, א.

(27) בקונטרס אחרון שם: בל ימוטו עוד לעולם ועד ח"ו (גוואלד גוואלד).

זעקת „גיוואלד“ של הרבי נוקבת וחודרת עד הנקודה הפנימית של פנימיות הלב²⁸. זעקה פנימית בלתי מוגבלת זו מבטא הרבי רק בזרזון, כיוון שרק שפה זו היא כלי ביטוי של הלב.

בתורת החסידות מוסבר כי „שלימות המוחין“ היא על-ידי מדות (רגש) – מדות שבמוחין ו„שלימות המדות“ היא על-ידי מוחין (שכל) – מוחין שבמדות.

הדיבור בכללו הוא „קולמוס הלב“, כאמור ב„חובת הלבבות“ (שער הבחינה פרק ה'): „הלשון – קולמוס הלב“, אבל באופן מפורט יותר הרי המוח והלב הם שני עולמות נפרדים, שלכל אחד מהם יש אופן שונה של התבטאות.

שפת הזרזון היא יותר שפה של לב. ודאי יש בלשון הקודש ביטויים לכביים, המביעים וחודרים לפנימיות הלב, אבל כללית מהווה לשון הקודש יותר „קולמוס“ של הבנה ומוחין ואילו זרזון היא יותר שפה של לב.

כ”ק אדמו”ר הזקן נ”ע אומר, בפרק י”ד²⁹, „מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי כל אדם ימשוך – שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה“. את זאת אומר הרבי בלשון הקודש, ומבאר זאת בהסבר שכל אחד קולט אותו וחש בו בעומק לבו, אך שלהבת נועם הלב באה כאשר מחציתו הראשונה של הפרק מבוארת בהתבטאות של זרזון.

הרבי חופר במעמקי לבו של בעל התאוה ופותח בו כלי גדול של אש להבה שאותו בעל תאוה מדבר ללבו: „אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת, ואפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה', ולא נופל אני ממנו בודאי“.

לאחר ההקדמה בפרק י”ד – מבאר הרבי, בפרק ט”ו, את הפסוק³⁰, „ושבתם וראיתם“ וגו', ומסביר שבבינוני יש שתי דרגות: „עובד אלוקים“, „ואשר לא עבדו“. דרך הבעש”ט היא – להיות „עובד אלקים“, באופן של „עבדו“.

בתקופת הויכוחים שהיו בשעתו, של גדולי המתנגדים עם אדמו”ר הזקן, הם שאלו אותו על התועלת בדרך חדשה בעבודת ה', והרי הם – המנגדים – אינם לומדים חסידות והם עובדי ה' !?

השיב אדמו”ר הזקן³¹ כי הסבא – הבעש”ט³² – נשאל שאלה זו: לשם מה הוא עושה דרך חדשה בעבודת השי”ת, והרי ישנם ספרי מוסר והיו צדיקים גדולים כמו ה„ראשית חכמה“, השל”ה הקדוש, ומה אם כן הדרך החדשה שהוא עושה.

(28) ראה גם שיחת ש”פ בראשית (התוועדות א) תשי”ד (תורת מנחם תשי”ד ח”א ע' 103).

(29) בספר התניא.

(30) מלאכי ג, יח.

(31) ראה שיחת אחש”פ תשט”ז (לקו”ש ח”ב ע' 474. תורת מנחם התוועדות תשט”ז ח”ב ע' 234 ואילך).

(32) „נודע כי כ”ק רבינו הגדול קרא עצמו נכד מורנו הבעש”ט במובן רוחני“ – אגרות קודש ח”ב ע' 1136 ואילך.

שסב. ועוד. נתבאר בלקו”ש ח”ד ע' 1136 ואילך.

ענה להם הסבא – המשיך אדמו"ר הזקן – במשל:

יש לבעל-בית רכוש הכולל חצר ובה בתי מגורים, גדרות צאן, מחסני תבואה, פירות וירקות. ודרושה לרכוש זה שמירה מפני גנבים. ישנם שני אופני התייחסות של השומרים לגנב המתגלה לעיניהם. לכל אחת מן ההתייחסויות דרושים כוחות וחושבים שונים. יש מי שמיד כאשר הוא מבחין בגנב הוא פותח בצעקות והגנב נמלט. יש מי שנוהג בתייחסות ונותן לגנב להכנס לתחומו, ואז הוא נועל אותו ומוסרו למשפט.

ממשיך אדמו"ר הזקן את תשובת הבעש"ט: המעלה שבאופן הראשון היא, כמובן, שעל-ידי כך נמלט הגנב מיד. ברם, יש חסרון בדבר שכן הוא עלול לחזור שוב על מעשהו. באופן השני, שהגנב נתפס ומובא למשפט, לא יחזור על מעשיו. אלא שלדרך זו יש צורך בתייחסות ולשם כך דרוש אדם חכם וגם בעל כוח.

במשל של הבעש"ט ובביאורו של הרבי יש תשובה ברורה לשאלת השוני בין שתי דרכי עבודת ה': עבודת תיקון המדות לפי דרך המוסר ועבודת תיקון המדות לפי דרך החסידות.

מוסר וחסידות הן הן שתי דרכי ההתייחסות בשמירה מפני „גניבה“. דרך המוסר היא לצעוק על ה„גנב“: „זו עבירה“. יהודי החש שיש כאן עבירה – בורח ממנה ונמנע מלעשותה. בדרך זו אין בטחון שה„גנב“ יחזור שוב מצד אחר, כגון – היתרים שונים במצבים שונים מסיבות שונות.

דרך הבעש"ט היא – לתפוס את ה„גנב“ ולהעמידו לדין, אך לשם כך דרושה תבונה, להכיר היטב את ה„גנב“, ועל האדם להתאזר בכוח רב כדי להיות מסוגל להביאו למשפט.

כדי להבחין היטב בגנב ובכל פרטיו – שהרי לפעמים הוא מתחפש בלבושים נאים – הכרחי שיהי' האדם בעל שכל גדול, כן הוא צריך להיות בעל כוח כדי שיהי' מסוגל לתפוס את הגנב, ועליו להיות בעל לב אמיץ כדי לא לשעות לתחנוני הגנב.

דרך הבעש"ט ב„עבדו“ היא עבודה של מוח ולב, וכפי שדובר כבר³³ שהבעש"ט גילה שעבודת הבורא צריכה להיות בדרך של „עבודה“ (כפשוטה), ואדמו"ר הזקן גילה כיצד תהי' עבודת הבורא בדרך של „עבודה“.

אחרון של פסח, תרצ"ו

– תרגום חפשי מאידית –

בין חסידים הגדירו את הרבנים, גם את אלה שהיו מפורסמים בגאונותם כגון הגאונים רבי יצחק אייזיק מהומיל³⁴, רבי יצחק אייזיק מויטבסק³⁵, רבי ברוך מרדכי מבוברויסק³⁶, רבי הלל³⁷, בתואר מ"ץ (= מורה צדק) או „מורה הוראה“, וכך הי' הביטוי הנפוץ: „המ"ץ החסידי“, „מורה ההוראה החסידי“.

מקורו של התואר „מ"ץ“ הוא בעניין מסויים המסופר על כ"ק אדמו"ר הזקן.

הי' זה כאשר הרבי העניק היתר הוראה, בסמיכת חכמים מלאה, לשלושת האברכים הראשונים, אשר אחד מהם הי' הגאון רבי יצחק אייזיק מויטבסק³⁸, שהי' אמור להתמנות רב באוסטרובנה, עיירה קטנה ליד ויטבסק³⁹.

מספר הגרי"א: משך שלושה שבועות רצופים בחן אותנו הגאון מוהרי"ל, אחי של כ"ק אדמו"ר, בהלכות בכל חלקי שולחן ערוך, ובסופם בחן אותנו כ"ק אדמו"ר וסמך אותנו.

כאשר הרבי העניק לנו את „הסמיכה“ אמר⁴⁰: רב נקרא בשם „מורה הוראה“ ו„מארא דאתרא“. הוא מורה דרך כיצד להתנהג, ובכך הוא נעשה „מארא דאתרא“, אדון המקום.

(34) ראה אודותו ספר השיחות שם ע' 4. וש"נ.

(35) הר"ר יצחק אייזיק בְּנֵרֶד. בעה"מ שו"ת פני יצחק. ראה אודותו – „התמים“ חוברת ד ע' כח [קעט, ב] ואילך. רשימת רבינו „ויכוח הגדול במינסק“ (קה"ת, תשס"ט) ע' יז ואילך. ספר השיחות קיץ ה'ש"ת ע' 78. תש"ו ע' 47.

(36) ר' ברוך מרדכי איטינגא. ראה אודותו – רשימת היומן יג ניסן תרנ"ג (קה"ת, תשע"א) ע' יד ואילך. ספר השיחות תש"ב ע' 31 ואילך.

(37) ראה אודות ספר השיחות תרצ"ו ע' 25.

(38) אני – אומר הרה"ח הר' יצחק אייזיק .. – זכיתי אשר כ"ק אדמו"ר נתן לי סמיכת חכמים בכתב יד קדשו, ויברכני באריכות ימים ובהצלחה בהוראה („התמים“ שם ע' ל [קפ, ב]).

(39) כשבעים וחמש שנה ישב על כסא הרבנות, חמש עשרה שנה בהעיירה אַסְטְרָאוֹנֶע – הסמוכה לעיר וויטעבסק. וששים שנה על כסא הרבנות בעיר וויטעבסק (ראה מקומות שצויינו בהערה 000).

(40) ב„התמים“ שבהערה 38: ספרתי זה כמה פעמים מה שאמר כ"ק אדמו"ר, הרב נקרא מארי דאתרא, ומורה הוראה, הקב"ה נקרא מקום, להיות הוא ית' מקומו של עולם, והרב הוא מארי' דאתרא, שבו ובהוראתו תלוי אם יהי' המקום כלי לאלקות, וזהו מורה הוראה שיהי' האתרא כלי טובה, והרב צריך להיות מורה צדק להשריש בהעדה הענין דלפנים משורת הדין.

תוארו של הבורא היחיד, יתברך, מצד הבריאה, הוא התואר „המקום”⁴¹, כיון שהוא, יתברך, הוא מקומו של עולם⁴¹.

מורה ההוראה בהוראתו והדרכתו הוא „מארא דאתרא”.

כאשר הוא מנהיג בהוראה טובה נעשה ה„אתרא” כלי לאלוקות, ואם חלילה לא – אין ה„אתרא”, חלילה, כלי לאלוקות.

זה אם כן פירוש המושג „מארא דאתרא”: בהוראתו והדרכתו תלוי עניינו של המקום. עליו להיות מורה צדק, כלומר – להשריש את העניין של לפני משורת הדין⁴².

אימרה זו של הרבי מהווה היסוד והשורש לכך שאצל החסידים נקראים הרבנים, גם הגדולים והמפורסמים בהם, בשם: מ”ץ.

רב המקום צריך להתמסר לכל ענייני העיר, ולפעול עם אנשי עדתו, להיות מורה הוראה ומדריך בדרכי התורה והמצווה, וכפי שהרבי מורה – עליו להיות מורה צדק, להשריש את העניין של לפני משורת הדין.

יהודי צריך לעסוק עם עצמו ולעסוק עם הזולת, שהם שתי עבודות נפרדות.

יש סיפור מפורסם על הרה”צ רבי ישראל מפולוצק⁴³. כאשר הרה”צ רבי ישראל הלך מפולוצק אל המגיד במעזריטש – עבר את העיירה הקטנה הומיע⁴⁴ (נוסח אחר: היישוב ברובכע). בעיירה הי’ מספר ניכר של בני תורה. בשנים שעברו היו גם בכפרים בני תורה גדולים, וכאשר הגיע עובר אורח שוחחו איתו בלימוד. באותו זמן לא הי’ באותו מקום (הומיע או ברובכע) רב. היישוב כולו ציפה למקרה שיושג רב למקום. באותן שנים לא התרגשו מן העובדה שפלוני הולך ברגל עם שק על כתפיו ולבוש בבגדים דלים, שכן רוב גדולי התורה דאו ערכו גלות והיו לבושים בבגדים פשוטים.

עתה, כאשר השי”ת, מסבב בסיבות, הביא לכך שבעיירה עבר גדול בתורה, הוחלט על דעת כל העדה, להציע לו, למרות שלא ידעו מי הוא, להתמנות לרב.

הרה”צ רבי ישראל מפולוצק, כחבריו תלמידי מורינו הרב המגיד, החבריא קדישא, חיבב מאוד את היהודים התמימים בכלל, ובפרט את בעלי המלאכה ובעלי העסקים בני התורה. רובו של היישוב האמור הי’ מורכב מבעלי עסקים ועובדי אדמה והיו בני תורה, ולכן, כיון שבני התורה ביקשו ממנו לשהות במקום יום נוסף מילא את רצונם, למרות שכבר עמד ללכת לדרכו.

(41) ב”ר פס”ח, ט.

(42) ראה ספר השיחות תרצ”ו ע’ 149 הערה 61.

(43) ראה אודותו בית רבי ח”א פ”ו (ז, ב). פכ”ה (סה, א). וראה ספר השיחות שם ע’ 7.

(44) בכי”ק: האמיע. בהעתקה: האמליע. ברשימת הנחה (ספר השיחות שם ע’ 138): קליין האמעל.

את היום הנוסף שהרה"צ רבי ישראל שהה במקום ניצלו בני התורה לשוחח בדברי תורה.

בני העיירה ראו, במספר הימים ששהה במקום הרה"צ רבי ישראל מפולוצק, כי לפנייהם אדם גדול בעבודת ה', המשכים להתפלל כמעט כוותיקין ומתפלל עד משך 4 שעות של היום, והבינו שהוא גם יודע ובקי בספרי מוסר.

ביקשוהו, איפוא, להשמיע לפנייהם דבר מוסר.

רבי ישראל הבטיח להם כי בשעת מנחה יאמר לפנייהם דרשה של מוסר.

באותן שנים היו אנשים רגילים לשמוע דרשות מוסר גדולות מפי המגידיים שהיו נוסעים על פני היישובים, מטעם „וועד הארצות“⁴⁵ כדי להשמיע דברי תוכחה.

דרשות המוסר של המגידיים היו מלאי התעוררות ביראת שמיים.

הם היו מסבירים מאמרי חז"ל מן הגמרא ומן המדרש, והיו משמיעים דברי תוכחה ודברי כיבושין שהיו חודרים ללבבות.

כל אלה ששמעו את דברי הכיבושין ודברי התוכחה של המגידיים, הן הגברים והן הנשים בעזרת נשים, היו מתרגשים מאוד ואימה ופחד מילאו אותם.

כאשר הרה"צ רבי ישראל הבטיח שישמיע לפנייהם דרשת מוסר, התכנסו כל יושבי המקום כדי לשמוע את דבריו.

רבי ישראל פתח במאמר ה„מדרש רבא“ (בראשית פ"ק⁴⁶) על הפסוק⁴⁷ „דעו כי ה' הוא אלוקים“: ר"י ב"ר סיימון ור' אחא.

ר"י ב"ר סיימון: דעו כי ה' הוא אלוקים, הוא עשנו ולא אנחנו בראנו את נפשנו, ר' אחא אמר: דעו כי ה' הוא אלוקים הוא עשנו ולו אנו משלימים את נפשותינו. עבודת הבורא ברוך הוא – אומר רבי ישראל – צריכה להיות בשמחה, ככתוב⁴⁸: „עבדו את ה' בשמחה“, והשמחה צריכה להיות מכך שאנחנו מבינים כי „הוא עשנו ולא אנחנו בראנו את נפשנו“ ומכך שאנחנו זוכרים ש„ולו אנו משלימים את נפשותינו“.

על יסוד מאמר זה הרחיב רבי ישראל את הדיבור על עניין עבודת ה', והדבר השאיר רושם חזק על השומעים.

בני התורה התרגשו, כפשוט ממה ששמעו, ואפילו היהודים הפשוטים והנשים,

(45) ע"ד „וועד הארצות“ – ראה ספר הזכרונות ח"ב ע' 209 ואילך. „תעודת היהודים“ בסוף ספר „דעת לנבונים“ (מונקאטש, תרנ"ט).

(46) פיסקא א.

(47) תהלים ק, ג.

(48) שם, ב.

שלא הבינו את דברי התורה העמוקים, קלטו היטב את ביאורו של רבי ישראל על „ולו אנו משלימים את נפשותינו“, בעבודה של קבלת עול, והדבר השאיר עליהם רושם רב.

כל העדה הודתה לאורח ובני התורה ביקשו מהאורח להיות רב המקום.

רבי ישראל השיב להם שהוא הולך עתה בדרך רחוקה, האמורה להימשך מספר שבועות, וכעבור מספר שבועות, כאשר יעבור את היישוב בדרכו חזרה, הרי אם לא ישיגו רב בינתיים, ועדיין כסא הרבנות יהי פנוי, יענה להם תשובה.

רבי ישראל הפציר בהם שלא ימתינו, חלילה, בקבלת רב עליהם, עד שיגיע שוב למקום, ואז הלך לדרכו.

משך מספר שבועות הלך רבי ישראל בדרכו למעזריטש, מספר שבועות נוספים שהה במעזריטש, ומספר שבועות נוספים ארכה חזרתו ממעזריטש.

[ידוע שתלמידי מורינו הבעש"ט ותלמידי מורינו המגיד, בהליכתם למזיבוז' או למעזריטש ובחזרתם משם, לא מיהרו, כיון שבדרכם עוררו בחשאי יהודים על שיטת ותורת הבעש"ט והרב המגיד].

כאשר הגיע רבי ישראל שוב ליישוב (הומיע או ברובכע) התעוררה שמחה גדולה בכל היישוב, והכל שמחו עם האורח הדגול.

במהלך השבועות שרבי ישראל הי' בדרכו אירע שמספר אנשים מן היישוב האמור ביקרו בפולוצק. בהיותם שם סיפרו כי אל יישובם הזדמו עובר אורח בן תורה גדול, וכפי הנראה גם גדול בעבודת ה', ומסרו את תוכן הדרשה שהשמיע ביישוב.

יהודי פולוצק חקרו את המספרים על דמותו והתנהגותו של אותו עובר אורח, והבינו, לפי כל הסימנים, שמדובר בהרה"צ רבי ישראל, ותיארו לפני בני היישוב את גדלותו בתורה ועבודת ה'.

כאשר הללו חזרו ליישובם מפולוצק סיפרו לבני העיירה את ששמעו מיהודי פולוצק על אותו עובר אורח ועל גדלותו בתורה ועבודת ה'.

כאשר הגיע רבי ישראל אל היישוב האמור בפעם השני, היתה, כאמור, השמחה גדולה, ובני היישוב קיוו שהאורח יקבל את הרבנות ביישובם.

בני התורה ערכו לאורח החשוב קבלת פנים בשמחה רבה ודיברו איתו על הרבנות.

רבי ישראל השיב להם שהוא עסוק מאוד ולא יוכל לקבל את הרבנות.

כאשר בני התורה שמעו את תשובתו של רבי ישראל – הפכה שמחתם לצער והחלו לטעון בדמעות כלפי רבי ישראל: הרי הבטחת, רבנו, שבבואך שוב תדבר איתנו על הרבנות, ובמשך כל הזמן קיוונו לתשובה חיובית מצידך, והנה קיבלת על עצמך כנראה, עיסוק במקום אחר.

ענה להם רבי ישראל: לא קיבלתי על עצמי, חלילה, עיסוק במקום אחר, אך כשהייתי אצל הרבי, המגיד ממעזריטש, נתן לי סדר עבודה, והנני עסוק עם עצמי כך שאינני יכול לקבל על עצמי רבנות.

מסיפור מעשה זה מובן שעבודת האדם עם עצמו ועבודתו עם הזולת הן שני אופנים שונים של עבודת ה'.

אבל לאמתו של דבר, למרות היותם שני אופני עבודה השונות זה מזה, הרי במשך הזמן של התפשטות תורת החסידות הסתדר כך שכלל עניני העבודה הוא שיתכנו שני הדברים בד בבד: עליו לעסוק עם עצמו ועליו גם להתמסר להנהגת והדרכת העדה, להיות מורה צדק – להשריש את ענין לפנים משורת הדין.

הוספה – תדפיס מאגרות-קודש כרך יז

שנים תר"צ – תשי"י

ו'רנט

בי"ה, כ"ה אייר, תר"ץ

ניו יארק

כבוד ידידי הנכבד והנעלה, משכיל על דבר טוב, אי"א

מוהרחמ"א שי

שלום וברכה!

שמחה גדולה הסב לי במכתבו הפרטי מכ"ה לחדש ניסן, שבו מודיע בכללות מתועלת הועד, אשר בכמה בתמד"ר שזה זמן רב שלא למדו שם דא"ח הנה עתה ת"ל לומדים, כן נוסף עוד בהמד"ר, וכמעט אשר שעורי דא"ח קיימים בכל בתי המדרש של חסידים.

ומקרב ולב עמוד אברך את השי"ת, ואתחנן אליו כי יחזק לב השומעים הלומדים והעוסקים באמונה טהורה, וישפיע להם השי"ת בתוך כלל ישראל שי' שפעת חיים ברכה והצלחה מרובה בגו"ר.

דבר מפורסם הוא אשר כל התועדות מביאה תועלת רב, וכאשר המשפיעים שי' יושבים יחד שעה אחת, זה עצמו מביא חיות רב בכללות הענין, שהוא לב הדבר, ולבא פליג לכל שייפין.

כבד לי הדבר לדבר ברבים, והנני אומר לו בסוד, ומתיר לו לדבר בנדון זה עם ידידנו החביב לי ויקר מוהרשי"י שי' ויטנברג, וזה הדבר, הצעירים היו צריכים לעמוד בראש התנועה והעבודה הלזו, אשר הרבנים

ו'רנט

מצילום האגרת.

מוהרחמ"א: חדקוב. אגרות נוספות אליו – לעיל חי"ג ד'תשט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ו'רס. ו'שנט. ו'תיג. ו'תכב. ו'תכד. ו'תכה. ו'תלט. ו'תנג. ו'תנד.

במכתבו .. ניסן: הנדפס לעיל חי"א נספח לאגרת ג'תלת. באותה שעה הי' רבינו בביקורו בארה"ב, והתכתב עם הרחמ"א חדקוב אודות הפעילות בריגא.

הועד: להרחבת למוד דא"ח.

הצעירים: במכתבו הנ"ל סיפר הרחמ"א חדקוב אודות הרבנים שבאו מעמק הבכא ברוסיא, הר"י זובער, הרא"א אשרוב והר"י עבער. על כך מעורר כאן רבינו את הרחמ"א חדקוב, שבתור איש צעיר יכניס עצמו לסדר עבורם מקומות עבודה בבתי המדרש בריגא. ביאור הדברים – באגרת הבאה.

כה

שי הנמצאים כעת במחנם הטי' ימצאו להם עבודה בבהמד"ר ויקבלו שכר עבור זה, היינו שהצעירים יהיו העובדים בהשגת האמצעים ולדבר בזה בריש גלי, ולפנות גם להבלתי יראים או גם החפשים, לאמר כי בשעה כאלו אין לנו מפלגות, והיא חובת כל איש ישראל אשר ממעי יהודה יצא, ובלי ספק אשר היו עושים חיל רב.

אתם הצעירים עליכם לדעת אשר חובתכם היא לעבוד עבודת מלאכה ועבודת משא, ואת הכבוד והתהלה צריכים אתם למסור לאחרים.

קבלתי ענג רב מהידיעה שידידנו הרא"ח שי' נתן עצמו ע"ד הרחבת למוד דא"ח, והשי"ת יברכהו בכל טוב בגו"ר, וימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה.

כן אומרים, שסבת כל הסבות ית' ויתעלה, פקח עיני רבים, כן ירבו, בעניני טהרת המשפחה, בכל מקום שאפשר לי הנני מדבר דברים אחדים קבל עם. ת"ל הדברים פעלו בחלק ידוע איזה התעוררות בענין טהרת המשפחה, הנחת תפילין, ובעוד איזה ענינים. והשי"ת יעזר וירום קרן התורה וקרן אחב"י שי' בגו"ר.

המכתבי הנדפסים עוד טרם נתקבלו, ואפשר אשר הפליגו בספינה אחרת ההולכת איזה ימים יותר, ובטח יתקבלו, ותודה בעדם. כן נחוץ הי' לי נוסח המכתב הכלל אש חברו בענין גלוח הזקן.

מדי דברי חפצי לדעת: א) מה דבר המקוה אשר עלה במחשבה לכוון עוד. ב) מה דבר הפעולה מהתעמולה בענין גלוח הזקן הנ"ל, ואם עוסקים בזה. ג) אם נוספות הולכות לטבול ואם עושים התעוררות בזה. ד) מה אדות הסברא להביא אשה מדברת במהלות ואספות האמור באחד ממכתביו.

יגיד נא ברכה בשמי לכל חברי הצעירים שי', כי יברכם השי"ת בגו"ר.

והנני ידידו הדו"ש ומברכו ומכבדו

יוסף יצחק

הרא"ח: אלטהויו.

כן אומרים: הוא מענה על מ"ש הרחמ"א חדקוב במכתבו הנ"ל: היום שמענו ע"ד הפעולות הגדולות של כ"ק באמריקה בענין טהרת המשפחה.

המכתבים הנדפסים: במכתבו הנ"ל כתב, ששולח איזה מכתבים שהדפיסו בענין טהרת המשפחה, שיוכלו אולי להיות לעזר להמתעסקים בזה בארה"ב.

ו'רס

בי"ה, כ"ח סיון, תר"ץ
באסטאן

כבוד ידידי האברך הנעלה והכי נכבד משכיל על דבר
טוב, פועל חרוץ, בעל מדות תרומיות, וו"ח אי"א
מוהרחמ"א שי

שלום וברכה!

הנני מאשר קבלת מכתבו מט"ו סיון.

בנדון עבודת הצעירים בהנוגע להרבנים המתגוררים בריגא, על
דרכם למדינות אחרות, הנה קשה לי לתת תכנית מכאן, אמנם כוונתי
בכללות היתה, אשר נחוץ להוציא תועלת ממקרה זה אשר הרבנים
נמצאים בריגא על משך איזה זמן, והיו הצעירים צריכים להשתדל לעבוד
שתהי' בזה טובה כפולה, היינו אשר ימצאו מקומות זמניים עבורם הן
בעיר והן בחוף היום ובערי השדה, ועי"ז היו הרבנים מצד אחד משיגים
לכה"פ מקצת פרנסתם בדרך כבוד, ומצד השני היו קהל השומעים
לדבריהם נהנים מדבריהם, והיו משאירים אחריהם רושם טוב, שהי'
מביא תועלת אח"כ לעזור בדברים ידועים.

בנדון המקוה, קשה מרחוק לדבר מזה, כי אין ידוע לי המצב בזה.
אני חושב אי"ה כשאבא בקרוב חזרה הבית אראה מה אוכל לעזור בזה.

הצעתו אשר הרבנים שנסעו מריגא ישתדלו בזה, הנה אלו הרבנים
שראיתי שבאו לא כבר מהתם, מושללי יכולת הם לעשות דבר מה בזה.

הי' נחוץ להעתיק הקו"ק בשפות רוסיא ואשכנז. בלי ספק ימצא מי
שיוכל לעשות זאת. מבקש אני לעשות זאת ומקוה אני שבמשך הזמן
אשיג איזה עזר על זה.

ו'רס

מצילום האגרת.

מוהרחמ"א: חדקוב. אגרות נוספות אליו – לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

עבודת הצעירים: שנכתב על כך באגרת הקודמת.

בריגא .. אחרות: היינו שיצאו מרוסיא לריגא ע"מ להמשיך לארה"ב, אלא שהשגרירות
האמריקאית בריגא לא מרשה להם להמשיך לארה"ב. ראה בזה לעיל חט"ז אגרת ה'תתקפח,
ובהנסמן בהערות שם.

בנדון המקוה: שנכתב על כך באגרת הקודמת.

בנדון הצפת הקו"ק, נחוץ הי' אשר יפיצוהו בדרך זה, אשר איזה מהצעירים ילכו בעיר וישימוהו בתיבות הפוסתה שעל הדלתות והפתחים. ואיני מבין מדוע לא עשו ככה. היו צריכים לחלק את העיר לחלקים ובכל חלק העיר ילכו צעירים מיוחדים לחלק את הקו"ק באופן הנ"ל להשימו בארגזי הפוסט על הפתחים, ולהשאיר רשימה אצל מי הניחו, ובזה צ"ל עבודת הצעירים בגופם.

כאן נדפסו שני מאמרים באנגלית בנדון טהרת המשפחה, עסקתי ביצירתם ובהפצתם, ושלחתי לערים שונות איזה אלפים אכסמפלורים מהם, חושב אני לשלוח להם אי"ה איזה אכסמפלורים, הגם שאיני יודע עד כמה יכולים הם להשתמש בשפה זו, אבל מאמר אחד כבר נתק לאידיש ובאפשרות הראשונה אשלחנו.

בודאי נחוץ הי' להוציא קו"ק גם בנדון תפילין. בהנוגע להדפסה איני יכול לומר כלום עכשו, אבל חושב אני שאם היו מדפיסים לא היתה טרחתם בחנם, ואני מבקשם להשתדל לעשות זאת.

יגיד נא ברכה בשמי לכל חבריו הצעירים שי' כי יברכם השי"ת בגו"ר.

והנני ידידו הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק

ורפא

בי"ה, כ"ב שבט תרצ"א
ריגא

אל האברך הנכבד והנעלה מו"ה ד. שי' הלמן

שלום וברכה!

מכתבו מר"ח שבט הגיעני במועדו, אלא שהייתי חולה לי"ע כשלשה שבועות ולא יכלתי להשיב עליו.

מאמרים .. המשפחה: כדלקמן אגרת ו'רסג, ובהנסמן בהערות שם.

ורפא

נדפסה בתשורה (אלפרוביץ, תשס"ה).

האברך .. הלמן: אגרות נוספות אליו – לעיל חט"ז ו'ר, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ו'שט. ו'שמ. ו'שמג. ו'שנג. לתוכנה ראה גם אגרת הבאה, ולקמן אגרת ו'שלב. תורת מנחם ח"ד ע' 166.

שמחתי לשמוע שמסר הפ"ש שלי אל חבריו, ומצטער אני מזה שכותב שלא יצא כלום מבנו של הרב לווינשטיין, מכאן כתבו לו והשיב שמוכן הוא לעשות בזה, מה שאפשרי יהי לו. ובקשה לכתוב מהנעשה בזה.

שמחתי מהידיעה שהסטודנטים נתדברו עם מר מסינגר, ויעזור השי"ת שיצא מזה פועל טוב.

מקוה אני אשר בעבודתם יפעלו הרבה. ומה שכותב אשר הסמסטר הבא יהי יותר טוב, הנה שיטתי היא אחרת, אשר צריכם להשפיע גם על הסמסטר הזה שיהי טוב כראוי להיות.

הי לי מכתב ממר גארדון שי מליטא, שהי תלמיד בברן איזה זמן, והפליא לפני את ההתעוררות שהי בין הסטודנטים, ושמחתי מאד, וכדאי הדבר אשר אפילו בריחוק מקום יעוררו ויחזקו איש את רעהו.

את קטע העתון קראתי, וכבר ידוע לי מהישיבה שבעיר מונטרו.

הדו"ש ומברכו

יוסף יצחק

ו'רפב

בי"ה, כ"ב שבט תרצ"א
ריגא

אל התלמידים הנכבדים והנעלים
מר קמחי ומר שמרלינג שי
ברן

שלום וברכה!

ע"י התלמיד הנכבד מר הלמן שי, נודע לי דבר השתדלותם להקל

חולה .. שבועות: כדלעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.
הרב לווינשטיין: מצורף. ראה לקמן אגרת ו'שלב – אליו, וש"נ.
מכתב ממר גארדון: בהמשך לזה ראה לעיל חי"א אגרת ג'תתנה.

ו'רפב

תצולם האגרת נדפס בתשורה (שמערלינג, תשס"ג). לתוכנה ראה לעיל אגרת הקודמת, ובהנסמן בהערות שם.

אגרת זו נזכרת גם לעיל חי"א אגרת ג'תתנה: ממר קמחי ושמרלינג שי עדיין לא קבלתי מענה, ולפי הגלוי של כבודו בטח אקבל בקרוב תשובתם.

מר קמחי ומר שמרלינג: בהמשך לזה ראה לעיל חי"א שם.

ברן: בירת מדינת שווייץ.

חיי הצעירים והצעירות המתלמדים בברן במאכל כשר, ואשר באו בדברים עם מר מסינגר בנדון זה, ושמחתי מאד לשמע דבר זה, ופעולות כגון אלו הן הפעולות אשר אברכים שכמותם צריכים לעבוד ולפעול על שדה החזקת היהדות בכל מקום שהם, והשייית יצליח להם.

הדו"ש ומברכם

יוסף יצחק

ו'שיט

ב"ה, כ"ג אד"ש תרצ"ב
ריגא

כבוד ידידי ש"ב הרה"ג והרה"צ הנודע ומפורסם לשם תהלה ותפארת, גזע תרשישים וו"ח אי"א מוה"ר שניאור זלמן שליט"א

שלום וברכה!

בטח ידוע לכבודו ש"י מצב אחב"י ש"י שברוסיא, וכעת לרגלי חה"פ הבע"ל מתקבלים בקשות לאלפים מאחב"י ש"י שברוסיא להמציא להם קמח של פסא למצות, ות"ל אשר מספר ידוע של חבילות נשלחו, אבל עדיין מונחות המון בקשות שלא נתמלאו, ואשר ע"כ הנני פונה כזה לכת"ר שליט"א בבקשה, להסתדר יחד סגל חבורה אשר יפנו אל הקהלה העברית בלאדז בבקשה, שתקח על עצמה לשלוח לרוסיא לכה"פ חמשים חבילות של קמח פסת, לפי רשימת האדרעסים שאני מצרף בזה.

כפה"נ אשר משלוח החבילות דרך לטביא הוא בתנאים נוחים יותר מאשר בשארי מדינות (שגם מפולין שולחים חבילות דרך לטביא) וא"כ

ו'שיט

מצילום האגרת. וכן שלושת האגרות דלקמן. תמצית אגרת זו ושלאחר' נדפסה לעיל חי"א אגרת ד'רטו, שהיא רשימה קצרה שרשם המזכיר בשעה שהכתיב אותו רבינו. כאן באות שתי האגרות בשלימותן, כפי שהוקלדו ע"י המזכיר, ונחתמו ע"י רבינו. מוה"ר שניאור זלמן: שניאורסאהן מלאדז. אגרת נוספת אליו – לעיל חי"א ד'רל. חבילות נשלחו: על משלוח קמחא דפסחא לרוסיא בשנה הקודמת, ראה לעיל אגרת ו'רפ, ובהנסמן בהערות שם. על המשלוח בשנה זו, ראה שלוש האגרות הבאות.

לא

אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע

אפשר יהי לשלוח החבילות מכאן, ובבקשה מאד להשתדל אשר הקהלה תקח על עצמה לשלוח לכה"פ מספר החבילות האמור.

והנני ידידו ש"ב הדו"ש מכבדו ומברכו

יוסף יצחק

וישכ

בי"ה, כ"ג אדי"ש תרצ"ב
ריגא

אל כבוד הקהלה העברית בעי"ת לאדו יעי"א
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בטח ידוע להם מצב אחב"י שי שברוסיא, ובטח קראו את הקול קורא השונים מגדולי ישראל המעוררים לבא לעזרתם ולשלוח להם חבילות של קמח פסח למצות. בקשות לאלפים מתקבלים מאחב"י שברוסיא, בתחנונים אשר ישלחו לכה"פ חבילה אחת של קמח פסח למשפחה שלמה, שיהי להם לכה"פ כזית מצה. ואשר ע"כ הנני פונה בזה, ע"י החברים הנכבדים ידידינו הנכבדים והנעלים שי, אל הקהלה הנכבדה, אשר תואיל להשתתף במצוה רבה הלזו, ולקחת על עצמה לשלוח מספר ידוע של חבילות של קמח פסח לאחב"י שי שברוסיא.

ומדי דברי אתכבד להביע ברכתי לקהל עדת ישרן אשר בעי"ת לאדו יעי"א, כי יברך השי"ת את קהל עדתם בתוך שאר אחבי, ה' עליהם יחיו, בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

והנני ידידם הדו"ש ומברכם

יוסף יצחק

וישכ

מצילום האגרת. לתוכנה ראה אגרת הקודמת, וש"נ.

הקול קורא: דלעיל ח"ב אגרת תקסה.

החברים הנכבדים: שבאגרת הקודמת – ע"י מוהרש"ז שניאורסאהן, וראה לעיל ח"א אגרת ד'רטז, שאגרת בתוכן דומה נשלחה אל ראשי קהלת לאדו, ה"ר אלחנן שטיינשניידער, ה"ר אליעזר ברנשטיין, וה"ר חיים הרשברג.

לזכרון ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' חיים יהושע ב"ר ישראל מנחם מענדל ע"ה

יארצייט ה' אדר

וזוגתו מרת יהודית בת ר' אפרים ע"ה

יארצייט ה' חשון

פשעמיש

והרה"ח ר' אהרן מאיר ב"ר אליהו יוסף ע"ה

יארצייט ט' חשון

וזוגתו מרת פריידא מאטל בת ר' שמריהו ע"ה

יארצייט כג שבט

אבער

נדפס ע"י נכדם

הרה"ח ר' מרדכי שי' פשעמיש